

Investigation of Suggestions for Parents in Online Resources to Support the Development of 0-36 Months Old Children

Ayşe Belgin Aksoy^{1,a}, Merve Karakaş Aksoy^{1,b,*}

¹Faculty of Education, Gazi University, Ankara, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

Acknowledgment

History

Received: 21/04/2021

Accepted: 19/08/2022

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication.

Copyright © 2017 by Cumhuriyet University, Faculty of Education. All rights reserved.

ABSTRACT

One of the factors affecting the development of children in the first three years of life is the environment. Parents in the child's closest environment spend much time with the children. In this process, parents benefit from online resources by using today's technologies because they are easily accessible in learning the developmental characteristics of their children and supporting them in this regard. Online parenting resources contain important and useful child development information for parents of young children. The aim of this study is to examine the online resources related to suggestions for supporting the development of children aged 0-36 months. The research was designed as a qualitative case study, additionally online information gathering method was used. 66 web pages, which were determined by criterion sampling method, formed the study material. The data obtained were analyzed using the descriptive analysis technique according to the categories and codes created from the development areas and indicators included in the MEB Education Program for 0-36 Months Children. As a result of the research, suggestions for the "Social - Emotional Development" category are the most in online parenting resources, and then respectively the suggestions for the "Language Development", "Cognitive Development", "Fine Motor Development" and at least "Gross Motor Development" categories were given in online parenting resources. The development indicator of "accompanying the person playing with him / participating in the game" and the "listening to the stories with his attention" have been the most frequently cited developmental indicators.

Keywords: 0-36 months child, development proposals, parenting, online resources, 0-36 months developmental indicators

0-36 Aylık Çocukların Gelişimlerini Desteklemek için Çevrimiçi Kaynaklardaki Ebeveynlere Yönelik Önerilerin İncelenmesi

Bilgi

*Sorumlu yazar

Süreç

Geliş: 21/04/2021

Kabul: 19/08/2022

Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

ÖZ

Hızlı bir gelişimin yaşandığı hayatın ilk üç yılında çocukların gelişimini etkileyen faktörlerden biri çevredir. Çocuğun en yakın çevresinde yer alan ebeveynler, çocuklar ile çok zaman geçirirler. Bu süreçte ebeveynler çocuklarının gelişim özelliklerini öğrenme ve onları bu konuda desteklemede kolay ulaşılabilir olması sebebi ile günümüz teknolojilerini kullanarak çevrimiçi kaynaklardan yararlanmaktadırlar. Çevrimiçi ebeveynlik kaynakları, küçük çocukların ebeveynleri için önemli ve faydalı çocuk gelişimi bilgileri içermektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, 0-36 aylık çocukların gelişimlerini desteklemeye yönelik öneriler ile ilgili çevrimiçi kaynakların incelenmesidir. Araştırma, nitel bir durum çalışması olarak tasarlanmıştır, ayrıca çevrimiçi bilgi toplama yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenen 66 internet sayfası çalışma materyalini oluşturmuştur. Elde edilen veriler, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 0 - 36 Aylık Çocuklar için Eğitim Programı'nda yer alan gelişim alanları ve göstergelerinden oluşturulan kategori ve kodlara göre betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, çevrimiçi ebeveynlik kaynaklarında en fazla "Sosyal - Duyusal Gelişim" kategorisine yönelik önerilere yer verildiği, daha sonra sırası ile "Dil Gelişimi", "Bilişsel Gelişim", "İnce Motor Gelişim" kategorilerine yönelik önerilere yer verildiği ve en az "Kaba Motor Gelişim" kategorisine yönelik önerilere yer verildiği belirlenmiştir. "Kendisi ile oynayan kişiye eşlik etme /oyuna katılma" gelişim göstergesi ile "anlatılan öyküleri dikkatini vererek dinleme" gelişim göstergesi en fazla önerilerin verildiği göstergeler olmuştur.

Anahtar Kelimeler: 0-36 aylık çocuk, gelişim önerileri, ebeveynlik, çevrimiçi kaynaklar, 0 - 36 ay gelişimsel göstergeleri

Giriş

Yaşamın ilk üç yılında çocuklar, içinde buldukları ortama, çevreye ve etrafındaki kişilere uyum sağlarken, çok hızlı bir şekilde gerçekleşen büyüme ve gelişmeye de ayak uydurmaya çalışırlar. Bu dönemde, çocukların gelişimini takip etmek ve onları destekleyici ortamlar hazırlamak önemlidir. Ekolojik kurama göre çocuğun içerisinde yaşadığı ortam olan mikrosistemde ebeveynler, aile önemli bir yere sahiptir ve birbirlerini doğrudan etkileyen ilişkiler ağından oluşur (Bronfenbrenner'dan aktaran Santrock, 2016). Bu sistemde ailedeki bireyler birbirleri ile etkileşim kurduklarında her biri bir diğeri etkilemektedir (Bee ve Boyd, 2009). Çocuk Hakları Bildirisi'ne göre (1959), çocuğun gelişimi için gerekli hayat şartlarının sorumluluğu öncelikle çocuğun anne ve babasına düşmektedir (UNICEF, 2021). Bu sorumlulukların yanında çocukların sağlıklı gelişimi ve eğitimi için, ailelerin bilgilendirilmeye ihtiyaçları vardır. Anne - babaların aile eğitimleri aracılığıyla çocuk yetiştirme bilgi ve becerileri geliştirilmeli, destek sağlanmalıdır (MEB, 2013). Günümüzde yaşanan hızlı değişimler ile ailelerin ihtiyaçları da farklılaşmaktadır. Aileler de gelişen teknoloji ile birlikte kolay ve hızlı ulaşılabilir olması sebebi ile çocuklarının sağlıklı gelişimi ve eğitimi için ihtiyaç duydukları konularda çevrimiçi kaynaklardan yardım almaktadırlar. Çevrimiçi ebeveynlik kaynakları, yararlı ve önemli çocuk gelişimi, çocuk bakımı uygulamalarına erişim için fırsat sağlamaktadır (Chang ve Chen, 2020).

Erken dönemde çocuğa sahip olan aileler için oluşturulan destekleyici ebeveynlik programları, çocukların sosyal, duygusal ve davranışsal sorunlarının önlenmesinde önemli olarak görülmektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2009; Epstein vd., 2015). Carter'a (2007) göre internette yer alan bir arama motoruna "ebeveynlik" yazıldığında yaklaşık olarak 62.900.000 sonuca ulaşmakta, çocuk gelişimi ve ebeveynlik hakkında bilgilere ulaşabilmek için internet, hedefe kısa sürede ulaştıran bir yol olarak kullanılmaktadır. Diğer yandan, Google Akademik ve Scopus gibi akademik arama motorlarına "ebeveynlik programları" yazıldığında karşılaşılan makale sonuçlarında ebeveynlerin özellikle de çocuklarına destek olmak için uygulayabilecekleri etkinlik türleri kısıtlı olarak yer almaktadır. Bu bilimsel sonuçlara dayalı akademik makaleler, daha iyi ebeveyn olma yollarını arayan ailelere, pratik etkinlik önerileri sunmada kısıtlı kaldığından istedikleri heyecanı verememekte, arama motorunun sonuçlarına geri dönmektedirler. Çevrimiçi kaynaklarda yer alan çocuk gelişimi ve ebeveynlik bilgilerinin yanında, daha önce yüz yüze gerçekleştirilen erken dönemde aileleri destekleme programları da daha fazla ebeveyn ve çocuğa ulaşabilmek için internet tabanlı platformlarda yer almaya başlamıştır (Feil vd., 2020). Aileler, çocuklarının gelişimi hakkında bilgi sahibi olma ve onları olumlu yönde desteklemek adına günümüzde teknolojinin gelişmesi, internet tabanlı yeni medya ortamlarına geçiş ve kolay ulaşılabilirliği sebebi ile çevrimiçi kaynakları da tercih etmektedirler. Çevrimiçi kaynaklara yeni platformların eklenmesi ve geliştirilmesi ile birlikte internetten yararlanan ebeveyn sayısı da son yıllarda artmıştır (Festl ve Gniewosz, 2019).

İnternetin ve mobil iletişimin yaygınlaşması ile eğitim alanı da etkilenmektedir, yeni medya üzerine yapılan araştırmaların odak noktasında çevrimiçi kaynaklar yer almaktadır (Sayiner, 2014). Bu araştırma koronavirüs (Covid-19) salgını öncesinde yapılmıştır ancak yaşanan bu salgın dönemi ile birlikte internet kullanımı salgın öncesi döneme göre artmış, çevrimiçi kaynaklar bireylerin hayatında daha büyük bir yere sahip olmuş, merak edilen teorik ve pratik bilgiler için çevrimiçi araştırmalar yapılmıştır (Lucas vd., 2020; Yıldırım ve İpek, 2020). Aileler de bu süreçte daha fazla çevrimiçi kaynağa ulaşmış, çevrimiçi programlara daha fazla dahil olmuştur. Ailelere çevrimiçi bir program kullanarak bilgilerin verildiği çeşitli çalışmalarda da olumlu sonuçlar alınmış, ebeveynlerin bilgilerinin artırılması yanında çocuklarının gelişimi desteklenmiştir (Feil vd., 2020; Pluye vd., 2015). İlgili alan yazında çeşitli aile/ebeveyn eğitim ve destek programlarının çocukların çeşitli gelişim alanlarına etkisinin incelendiği (Demir, 2016; Eras vd., 2011; Özkan Kunduracı, 2021; Şimşek, 2018; Ulutaş Avcu, 2015) çalışmalar yer almaktadır. Aileleri/ebeveynleri desteklemeye yönelik çeşitli yöntemler kullanılarak verilen eğitimler çocukların farklı gelişim alanlarına ilişkin becerilerini destekleme odaklıdır. Buna ek olarak, çocuk gelişimine ilişkin yapılan çalışmalarda en az bebeklik dönemi ile çalışıldığı görülmektedir (Aral vd., 2015). İlgili alan yazında bebeklik döneminde çocuğu olan ebeveynlere yönelik çevrimiçi kaynaklarda yer alan gelişim destekleme önerilerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Günümüzde koronavirüs (Covid-19) salgını sebebi ile daha fazla kullanılan ve ulaşılması kolay olan çevrimiçi kaynaklarda farklı gelişim alanlarını desteklemeye yönelik uzman kişiler tarafından hazırlanmış ve doğru şekilde destek sağlayan önerilerin bulunması ve gelişim alanlarına göre dengeli dağılımı, 0-36 ay grubundaki çocukların bütüncül gelişimine katkı sağlama açısından önemli görülmektedir. Çocukların bireysel farklılıkları vardır ve her çocuk eşsizdir. Çocuğa gelişim desteği önerileri içinde bulunduğu ay/yaşın gelişim göstergeleri (bireysel özellikleri) dikkate alınarak hazırlanmalı, aileler çocuğun yapmakta zorlandığı becerileri gerçekleştirmesi için zorlamamalı ve çocuğun kendi yeteneklerini tanımaya yardımcı olmalıdır. Bir gelişim alanının ağırlıklı olarak yer aldığı etkinlikler mutlak diğer gelişim alanları ile de ilişkilidir, çünkü gelişim bir bütündür (Aslan, 2017; Santrock, 2021). Çevrimiçi kaynaklarda önerilen etkinliklerin belirtilen ay içinde bulunan çocukların tüm gelişim göstergeleri bağlamında önemli görülmektedir. Erken çocukluk döneminde hassas ve duyarlı ebeveyn davranışlarını teşvik eden bu çevrimiçi kaynaklar, çocuğun gözlerini açtığı andan itibaren içerisinde bulunduğu aile ortamında alacağı sağlıklı gelişim desteğini etkilemektedir. Bu bilgiler doğrultusunda araştırma, gelecekte yapılacak çevrimiçi ebeveyn kaynaklarına ilişkin çalışmalar için alan yazına katkı sağlayabilir. Çevrimiçi kaynaklarda gelişim alanlarına ilişkin daha az ve eksik olan göstergelere yönelik destekleyici önerilerin bulunması, ebeveynlerin iyi anne-

baba olmalarına yönelik çabalarını ve kendilerine olan güvenlerini arttırırken, çocuklarının gelişim ve öğrenmelerine yönelik uyarıcı bir çevre oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın amacı, çevrimiçi kaynaklarda 0-36 aylık çocukların gelişimlerini desteklemeye yönelik ebeveynlere verilen önerilerin incelenmesidir.

Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

Çevrimiçi kaynaklarda 0-36 aylık çocukların,

- Bilişsel gelişim alanı ve göstergelerini,
- Dil gelişim alanı ve göstergelerini,
- Sosyal duygusal gelişim alanı ve göstergelerini,
- Kaba motor gelişim alanı ve göstergelerini,
- İnce motor gelişim alanı ve göstergelerini
- desteklemeye yönelik önerilere yer verilme durumu nasıldır?

Yöntem

Bu araştırma bir nitel durum çalışmasıdır (Creswell, 2013; Glesne, 2013; Merriam, 2013). Durum çalışması; araştırmacının, gerçek yaşamda güncel bir durumu çeşitli bilgi kaynakları kullanarak detaylı ve derinlemesine incelediği nitel bir yaklaşımdır (Creswell, 2013). Ayrıca bu çalışmada “çevrimiçi bilgi toplama” yöntemi kullanılmıştır, araştırma yöntemlerinin elektronik dalı olan bu yöntemde, araştırmacılar tarafından sanal ortamdan ulaşılan veriler analiz edilerek yorumlanmaktadır (Glesne, 2013; Merriam, 2013).

Çalışma Materyali

Araştırmanın çalışma materyali, amaçlı örnekleme türlerinden olasılıksız örnekleme tekniğinin ölçüt örnekleme çeşidi ile belirlenmiştir. Çalışma materyalinin oluşturulmasında ölçüt olarak, 12-30 Kasım 2018 tarihleri arasında “0-3 yaş, çocuk, gelişim, öneri, anne-baba,

ebeveyn, aile” anahtar sözcükleri ile çevrimiçi arama motorlarında gelişmiş arama seçeneğinde, “Dil: Türkçe”, “Ülke: Türkiye”, “Terimlerin görüldüğü yer: Sayfanın metninde” olacak şekilde yapılan taramada 140 internet sayfasına ulaşılmıştır. Ancak, ulaşılan 140 sayfadan ders notu, sunum, kitap bölümü, makale ve ticari amaçlı sayfalar çıkarılmış, kalan 66 internet sayfası araştırmanın çalışma materyalini oluşturmuştur.

Çizelge 1’den anlaşılacağı üzere, araştırma materyalinin %4,5’ini kadınlara yönelik internet sayfaları (n=3), %60,6’sını ailelere yönelik internet sayfaları (n=40), %34,9’ünü çeşitli konulardaki blogların yer aldığı internet sayfaları (n=23) oluşturmuştur. Çevrimiçi kaynakların 2007 ile 2014 yılları arasında %27,3’ünün yayınlandığı (n=18), 2015 ile 2018 yılları arasında ise %72,7’sinin yayınlandığı (n=48) görülmektedir. Çalışma materyalinin %30,3’ünde yer alan bilgilerin ise psikolog ya da psikolojik danışmanlar tarafından yazılmış olduğu (n=20), %9,1’inde eğitimci ya da akademisyenler tarafından yazılan bilgilere yer verilmiş olduğu (n=6), %9,1’inde doktorlar tarafından yazılmış bilgilere yer verildiği (n=6), %22,7’sinin ise çocuk gelişimci ya da pedagoglar tarafından yazılmış olduğu (n=15), %15,1’inde blog yazarlarının yazılarının yer aldığı (n=10), %6,1’inin avukat, oyuncak tasarımcısı ve diyetisyen gibi farklı mesleklerden yazarlarının olduğu (n=6,1), %7,6’sında ise yazarı hakkında bilgi verilmediği (n=5) görülmektedir. Çalışma materyalini oluşturan çevrimiçi kaynaklardaki önerilerden %65,3’ü’nün 0-12 aylık döneme (n=236), %24,4’ü 13-24 aylık döneme (n=88), %10,3’ü ise 25- 36 aylık döneme (n=37) yönelik olduğu belirlenmiştir. Çevrimiçi kaynakların %81,8’inde ebeveynlere çocukları ile birlikte yapabilecekleri etkinlik önerileri verildiği (n=54), %15,1’inde ebeveynlere çocukları için kitap, oyuncak gibi materyal önerilerinde bulunduğu (n=10), %3,1’inde ise ebeveynlerin çocukları ile birlikte gidebilecekleri yerlerin önerileri (n=2) verildiği belirlenmiştir.

Çizelge 1. Çalışma Materyallerinin Özellikleri

Çevrimiçi Kaynaklara İlişkin Bilgiler	Çevrimiçi Kaynaklar	n	%
Çevrimiçi internet sayfasının türü	Kadın	3	4,5
	Aile	40	60,6
	Blog (Çeşitli Konular)	23	34,9
Çevrimiçi internet sayfasındaki bilgilerin yayınlanma yılı	2007-2014	18	27,3
	2015 ve sonrası	48	72,7
Çevrimiçi internet sayfasındaki bilgilerin yazarı	Psikolog/Psikolojik Danışman	20	30,3
	Eğitimci/Akademisyen	6	9,1
	Doktor	6	9,1
	Çocuk Gelişimci	15	22,7
	Blog Yazarı	10	15,1
	Diğer (Avukat, Oyuncak Tasarımcısı, Diyetisyen)	4	6,1
	Bilgi Yok	5	7,6
Çevrimiçi internet sayfasında verilen önerinin yaş grubu	0-12 ay	236	65,3
	13-24 ay	88	24,4
	25-36 ay	37	10,3
Çevrimiçi internet sayfasında gelişimi desteklemeye yönelik verilen önerinin türü	Materyal (Kitap, Oyuncak vb.) Önerisi	10	15,1
	Gidilecek Yer Önerisi	2	3,1
	Etkinlik Önerisi	54	81,8

Verilerin Analizi

Veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Betimsel analizde veriler, daha önceden belirlenmiş kategorilere göre özetlenir ve yorumlanır. Ayrıca elde edilen verileri çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Betimsel analizde önceden kavramsal çerçeve ile veri analizi için bir çerçeve oluşturulur (Büyüköztürk vd., 2017; Creswell, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu doğrultuda sırası ile aşağıda verilen aşamalar gerçekleştirilmiştir:

- Çalışmanın analizinde incelenecek internet sayfaları kaydedilerek klasörlenmiştir. İncelenecek toplam 66 internet sayfası çevrimiçi kaynak 1'den (ÇK1) çevrimiçi kaynak 66'ya (ÇK66) kadar kodlar ile isimlendirilmiştir.
- Analiz öncesi kategoriler ve kodlar, MEB 0-36 Aylık Çocuklar için Eğitim Programı'nda yer alan gelişim göstergelerinden belirlenmiş ve analiz çerçevesi oluşturulmuştur.
- Bilişsel, Dil, Sosyal- Duygusal, Motor Gelişim alanları kategorileri; bu gelişim alanlarına ait göstergeler ise kodları oluşturmuştur. Tümdengelim yoluyla analiz yaklaşımı oluşturulmuştur.

Araştırma sonuçlarının geçerliğini sağlamak amacıyla elde edilen kategorilere ve kodlara örnek cümlelerin yer verilmesi süreçleri gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için ise, oluşturulan kategorilerin ve alt kategorilerinin iç tutarlılıkları iki çocuk gelişimi uzmanı tarafından değerlendirilmiş, Miles ve Huberman (1994) (Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) × 100) formülü ile kodlayıcılar arasındaki güvenilirlik $(48 / (48 + 5) \times 100) = \%91$ olarak bulunmuştur.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde çalışma materyallerinin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Çizelge 2'de yer alan incelenmiş çevrimiçi kaynaklarda 0-36 aylık çocukların bilişsel gelişimlerini desteklemeye yönelik önerilere bakıldığında, en fazla "kaybolan/saklanan kişi ya da nesneyi arama / bulma" göstergesine yer verildiği (n=16), ardından sırasıyla "parlak ve renkli nesneyi gözfü ile takip etme" göstergesi (n=12) ve "yetişkinin hareketlerini ve seslerini taklit etme" göstergesine (n=10) yer verildiği görülmektedir. Bilişsel gelişimi desteklemeye yönelik verilen öneriler arasında en az "zıt kavramları bilme" (n=1) ve "daha önce tanıdıklarını başka bir yerde görünce belli etme" (n=1) göstergeleri olduğu görülmektedir. İncelenen çevrimiçi kaynaklarda bilişsel gelişimi desteklemeye yönelik yer alan öneri örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

Çevrimiçi bir kaynakta, bebeğin kaybolan nesneyi arama göstergesine yönelik, "Oyuncağını yavaşça bir yastığın altına saklayın bunu yaparken sizi izlemesini sağlayın. Sonra "Bebek nerede?" deyin. Bulmasına yardım

edin. Bulduğunda çok şaşırılmış gibi yapın, onu kucaklayın, gıdıklayın, çok hoşunuza gittiğini ona gösterin." (ÇK 4)

Zıt kavramları sorulduğunda söyleme ve problem durumlarına çözüm bulma göstergelerine yönelik ise "Markete gittiğinizde ona birçok şeyi tanıtabilirsiniz. Örneğin, bu senin sevdiğin mısır gevreği bana büyük/küçük olan paketi bulur musun? Market arabamız dolmuş şimdi ne yapacağız?" (ÇK51)

Bir diğer internet sayfasında ise şekilleri uygun boşluklara yerleştirme göstergesi için "Evde, özellikle mutfakta olabildiğince farklı geometrik şekilleri temsil eden kaplardan yararlanarak bu oyunun araçlarını oluşturabilirsiniz. Örneğin üçgen, daire, kare, altıgen gibi kapaklı kaplardan birkaç tanesini bebeğinizin önüne dizin. Sence bu kapak hangisinin olabilir? Bak bu kapak daire şeklinde, şu tencere de yuvarlak şeklinde haydi bir deneyelim. Örnek uygulama gösterin." (ÇK15)

Çizelge 3 incelendiğinde, incelenen çevrimiçi kaynaklarda 0-36 aylık çocukların dil gelişimlerini desteklemeye yönelik önerilere bakıldığında, en fazla "anlatılan öyküleri dikkatini vererek dinleme" göstergesine yer verildiği (n=20), ardından sırasıyla "yetişkinin seslerini ve diğer sesleri taklit etme" göstergesi (n=17) ve "kendisiyle konuşan kişiye bakma" göstergesine (n=13) yer verildiği görülmektedir. Dil gelişimini desteklemeye yönelik verilen öneriler arasında en az "sözel oyunlar oynama" (n=1), "anlaşılır şekilde konuşma" (n=1), "adını ve soyadını söyleme" (n=1) ve "açık uçlu sorular sorma" (n=1) göstergeleri olduğu görülmektedir. İncelenen çevrimiçi kaynaklarda dil gelişimi desteklemeye yönelik yer alan öneri örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

Çevrimiçi kaynaklardan birinde, basit sorulara uygun yanıt verme göstergesinde "Eline sevdiği bir oyuncağını (örneğin oyuncak ayısını) verdiğinizde o oyuncak hakkında basit sözcükler kullanarak konuşun örneğin; ayıcık nerde?, Ayıcık ne yapmış? Ayıcığın karnı acıkmış, ayıcık üşümüş, ayıcık ninni yapsın gibi sözcüklerle ayıcığa bakmasını sağlayın." (ÇK16)

Tonlamalara tepki verme göstergesine yönelik, "Bebeğinize şarkı söyleyin. Sesinizi yükseltip alçaltın. Sesinizdeki değişimlere tepki verip vermediğine bakın. Bebeğinizin, onunla konuştuğunuzda, ona şarkı söylediğinizde, susarak sizi dinlediğini göreceksiniz." (ÇK20).

Çizelge 4 incelendiğinde, incelenen çevrimiçi kaynaklarda 0-36 aylık çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini desteklemeye yönelik önerilere bakıldığında, en fazla "kendisi ile oynayan kişiye eşlik etme /oyuna katılma" göstergesine yer verildiği (n=23), ardından sırasıyla "kucağa alınma isteme/kucakta sarılma" göstergesi (n=12) ve "farklı / tanıdık durumlara, jest ve mimiklere tepki verme" göstergesine (n=11) yer verildiği görülmektedir. Sosyal duygusal gelişimi desteklemeye yönelik verilen öneriler arasında en az "cinsiyetini bilme" (n=1) göstergesi olduğu görülmektedir. İncelenen çevrimiçi kaynaklarda sosyal-duygusal gelişimi desteklemeye yönelik öneri örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

Çizelge 2. Çevrimiçi Kaynaklarda Çocukların Bilişsel Gelişim Alanını Destekleme Önerileri

Kategoriler	Kodlar	Frekanslar (f)
Bilişsel Gelişim Alanı	Kaybolan/Saklanan kişi ya da nesneyi arama, bulma	16
	Parlak ve renkli nesneyi gözü ile takip etme	12
	Yetişkin hareketlerini, sesini taklit etme	10
	Çeşitli rollere girerek oyun oynama	7
	Nesneleri, resimleri inceleme ve oyunlarında kullanma	6
	Aynadaki görüntüsüne tepki verme	5
	Göz kontağı kurma	5
	Nesne ile oynama ve keşfetme	5
	Çeşitli sesleri ayırt etme/ tepki verme	4
	Çeşitli kokuları ayırt etme	3
	Basit problem durumlarına çözüm üretme	3
	Basit sınıflama ve eşleştirme yapma	2
	Birbirini izleyen iki yönergeyi yapma	2
	Zıt kavramları bilme	1
	Daha önce tanıdıklarını başka bir yerde görünce belli etme	1
Toplam	82	

Çizelge 3. Çevrimiçi Kaynaklarda Çocukların Dil Gelişim Alanını Destekleme Önerileri

Kategoriler	Kodlar	Frekanslar (f)
Dil Gelişim Alanı	Anlatılan öyküleri dikkatini vererek dinleme	20
	Yetişkinin seslerini ve diğer sesleri taklit etme	17
	Kendisiyle konuşan kişiye bakma	13
	Konuşan kişiye ve sesli nesnelere sesli tepki verme	11
	Farklı sesler çıkarma, agulama babıldama	9
	Tonlamalara tepki verme/benzer sesler çıkarma	6
	Ritmik /Melodik sesleri mırıldanma	6
	Resimde gördüklerini, dinlediklerini anlatma	4
	Tanıdığı nesnelere isimlendirme	3
	Basit sorulara uygun yanıt verme	2
	Çevresindeki ve öyküdeki olayları dramatize etme	2
	Sözel oyunlar oynama	1
	Anlaşılır şekilde konuşma	1
	Adını ve soyadını söyleme	1
	Açık uçlu sorular sorma	1
Toplam	97	

Çizelge 4. Çevrimiçi Kaynaklarda Çocukların Sosyal – Duygusal Gelişim Alanını Destekleme Önerileri

Kategoriler	Kodlar	Frekanslar (f)
Sosyal- Duygusal Gelişim Alanı	Kendisi ile oynayan kişiye eşlik etme /oyuna katılma	23
	Kucağa alınmayı isteme/kucakta sarılma	12
	Farklı / tanıdık durumlara, jest ve mimiklere tepki verme	11
	Yumuşak sese, gülümseyen yüze gülme, mutlu sesler çıkarma	10
	Oyunlarında taklit kullanma/duyguları taklit etme	10
	Yaşlıları ile oyun oynama	6
	Müzik dinlemekten hoşlanma / müziğe göre tepki verme	5
	Basit işlere yardım etme	5
	Basit kurallara uyma	4
	Kişi / Oyuncak /Hareket tercihi yapma	4
	Bağımsız davranma/oyun oynama	3
	İsteklerinin ertelenmesini kabullenme	3
	Tanımadığı kişilerden utanma	2
	Yetişkin ile oyun oynama	2
	Cinsiyetini bilme	1
Toplam	101	

Bir çevrimiçi kaynakta, evde basit işlere yardım etme göstergesi için, “Çocuğunuzdan size yardım etmesini isteyebilirsiniz. Örneğin bardağını masaya koymasını, evden çıkarken ayakkabılarını bulup getirmesini, sofrayı hazırlarken masaya çatal koymasını, içerdeki odadan babasının gözlüğünü getirmesini isteyin.” (ÇK3)

Yumuşak sese ve gülümseyen yüze gülme, mutlu sesler çıkarma gibi davranışlarla tepki verme göstergesi için, “Bebekler taklit yoluyla dış dünyayı algırlar. Bebeğinizle göz göze gelin ve yüzünüze mutlu, gülümseyen bir mimik kondurun. “Bak bu benim mutlu suratım, hadi sen de mutlu ol.” diyerek ona duygularını nasıl ifade edebileceğini öğretebilirsiniz.” (ÇK36)

Çizelge 5 incelendiğinde, incelenen çevrimiçi kaynaklarda 0-36 aylık çocukların kaba motor gelişimlerini desteklemeye yönelik önerilere bakıldığında, en fazla “başını dik tutma” göstergesine yer verildiği (n=11), ardından “emekleme” göstergesi (n=3) ve “merdiven inme/çıkma” göstergesine (n=3) yer verildiği görülmektedir. Kaba motor gelişimini desteklemeye yönelik verilen öneriler arasında en az “uyaran verildiğinde sıçrama” (n=1), “kolları ile güç gerektiren hareket yapma” (n=1), “sırt üstü yatarken kendini kaldırma” (n=1) göstergeleri olduğu görülmektedir. İncelenen çevrimiçi kaynaklarda kaba motor gelişimi desteklemeye yönelik yer alan öneri örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

Bir anne- bebek sayfasında, bebeğin kaba motor gelişim alanından yüzüstü yatarken başını kaldırmayı göstermesine yönelik “Bebeğinizi gün içerisinde bazen yüzükoyun yatırın, başını kaldırması için karşısında konuşun.” (ÇK31) Merdiven çıkma / inme göstergesi için, “Yürümeye başlayan bebeğiniz için olabildiğine güvenli bir ortam yaratıp hareket alanlarını genişletin. Bir basamak ile üzerine çıkma / inme çalışması yapabilirsiniz. Merdivenlerde ebeveyn desteği ile elinden tutarak bir ayağını diğer ayağının yanına atacak şekilde inme ve çıkma çalışması yapabilirsiniz.” (ÇK35)

Çizelge 6 incelendiğinde, incelenen çevrimiçi kaynaklarda 0-36 aylık çocukların ince motor gelişimlerini desteklemeye yönelik önerilere bakıldığında, en fazla “elinin yanındaki nesneyi kavrama” göstergesine yer verildiği (n=7), ardından sırasıyla “el ve ayaklarıyla oynama” göstergesi (n=4) ve “kalem tutma” göstergesine (n=4) yer verildiği görülmektedir. İnce motor gelişimi desteklemeye yönelik verilen öneriler arasında en az “nesnelere oyun oynama” (n=1), “küplerden kule yapma” (n=1), “suyu kaptan kaba boşaltma” (n=1) göstergeleri olduğu görülmektedir. İncelenen çevrimiçi kaynaklarda ince motor gelişimi desteklemeye yönelik yer alan öneri örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

Çizelge 5. Çevrimiçi Kaynaklarda Çocukların Kaba-Motor Gelişim Alanını Destekleme Önerileri

Kategoriler	Kodlar	Frekanslar (f)
Kaba-Motor Gelişim Alanı	Başını dik tutma	11
	Emekleme	3
	Merdiven inme/ çıkma	3
	Yardımsız yürüme	2
	Yüz üstü yatarken göğsünü kaldırma	2
	Yüz üstü yatarken ayakları ile karnını öne itme/sürünme	2
	Bisiklet sürme	2
	Uyaran verildiğinde sıçrama	1
	Sırt üstü yatarken bacakları 2 sn havada tutma	1
	Yüz üstü yatarken dizleri karnına çekme	1
	Sırt üstü yatarken kendini kaldırma	1
	Kolları ile güç gerektiren hareket yapma	1
	Toplam	30

Çizelge 6. Çevrimiçi Kaynaklarda Çocukların İnce-Motor Gelişim Alanını Destekleme Önerileri

Kategoriler	Kodlar	Frekanslar (f)
İnce-Motor Gelişim Alanı	Elinin yanındaki nesneyi kavrama	7
	El ve ayaklarıyla oynama	4
	Kalem tutma	4
	Kitap sayfalarını çevirme	3
	Kabın / kutunun içindekileri boşaltma	2
	Tuttuğu nesneyi kabın içine atma	2
	Toplu iki el ile tutarak atma	2
	Elindeki nesneyi ağzına götürme	1
	El bileğini çevirme	1
	İki nesneyi birbirine vurma	1
	Nesneler ile oyun oynama	1
	Vidalı kapakları açma	1
	Suyu kaptan kaba boşaltma	1
	Kapı kolunu kullanarak kapıyı açma	1
	Küplerden kule yapma	1
Toplam	32	

Bebeğin ince motor gelişim alanından kutunun içindeki nesnelere çıkarma ve nesnelere bir kabın/kutunun içine atma göstergelerine yönelik “Bebeği market alışverişlerinize dahil edebilirsiniz. Ürünleri raftan alıp alışveriş sepetine birlikte doldurabilirsiniz. Bu durumu evde de oyuncakları toplamak için oyunlaştırarak kullanabilirsiniz.” (ÇK61).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına göre, çevrimiçi kaynaklarda ebeveynlere yönelik verilen öneriler, içerisinde yaşadığımız yıla yaklaştıkça artış göstermiştir. İnternet dünyada 1990’ların ikinci yarısından itibaren insanların yaşamına girmiş ve hızlı bir ilerleme göstermiş (Irak ve Yazıcıoğlu, 2012) her geçen gün kullanan kişi sayısı artmıştır (Büyükaslan ve Kırık, 2017). İnterneti kullanan kişi sayısının artması ile ebeveynler de hayatlarının önemli bir parçası olan çocuklarını desteklemede çevrimiçi kaynaklara başvurmuşlardır. Ebeveynlerin bu arayışlarının artmasının, çevrimiçi kaynaklarda okuyucuya sunulan önerilerin de her geçen gün artmasına neden olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonuçlarında, bebek ve çocukların en çok gelişim göstergelerini destekleme önerilerinin 0 -12 ay grubuna yönelik olduğu, yaş grubu arttıkça verilen öneri sayısının düştüğü görülmüştür. Türkiye’de 0-36 aylık bebek ve çocuklarda, okullaşma oranlarının çocukların yaşları arttıkça fazlaştığı, yaşlar azaldıkça evde bakım hizmetlerinin daha fazla olduğu görülmüştür (MEB, 2020; UNICEF, 2019). Küçük yaş döneminde çocuğu olan ebeveynlere yönelik gelişim destekleme önerilerinin fazla olması, bu dönem ebeveynlerinin çocuklarına ev temelli bakım verdiklerinden, dolayısıyla ihtiyaçlarının da daha fazla olduğunun düşünülmesinden kaynaklanabilir. Her yaşta çocuğun performansını gerçekleştirmesi için ayarlanan rehberlik düzeyi anlamına gelen Vygotsky’nin geliştirdiği iskele oluşturmanın, özellikle erken dönemlerde gerçekleştirilmesinin çocuğun ileriki muhakeme becerilerini de etkilediği bilinmektedir (Santrock, 2021). Ailelerin erken dönemde iskele oluşturması çocuğun sonraki davranışlarını etkileyeceğinden en çok yaşamın ilk dönemi için verilen bu önerileri gerçekleştirerek çocuğun davranışlarına cevap vermeleri ve rehberlik etmeleri, çocukların gelişimine mümkün olan üst düzey katkıyı sağlamaları açısından gerekli olduğu düşünülmektedir. Verilen önerilerin internet sayfasının türünün en fazla aile kategorisinde yer alması da bu önerilerin hedef grubunun aileler olduğunu göstermekte ve çocuğun gelişiminde aileye verilen önerilerin önemini kanıtlar niteliktedir.

Araştırmada çevrimiçi kaynaklardaki önerilere yönelik elde edilen veriler bilişsel, dil, sosyal- duygusal, kaba ve ince motor olmak üzere beş kategori altında toplanmıştır. Bilişsel gelişim kategorisine yönelik verilen öneriler arasında sırasıyla en fazla “kayıbolan/saklanan kişi ya da nesneyi arama bulma, parlak ve renkli nesneyi gözü ile takip etme ve yetişkinin hareketlerini, sesini taklit etme” göstergeleri yer almıştır. Piaget’e göre de duyu motor

döneminde bebekler sekiz ile on iki ay arasında tanıdık davranışları taklit eder, on iki ile on sekiz ay arasında ise saklanan nesnelere arama becerileri geliştirir (Berk, 2013b). Duyu motor dönem sonunda çocuklar, nesnelere hem kendilerinden ayrı hem de sürekli olduklarını anlamaları ile nesne devamlılığı duygusunu kazanırlar ve nesnelere dokunamadıkları, dokunulamadıkları, duyulamadıkları zamanda bile var olmaya devam ettiklerini anlarlar. Nesne devamlılığı çocukların fiziksel dünyayı anlamalarına yarayan temel kavramlardan biridir (Santrock, 2021). Tüm bu beceriler yeni ve ilgili bilginin kavranmasını, hızlı ve erken bilişsel gelişimi desteklemektedir (Leslie, 2004). Bilişsel gelişim için bu becerilerin temel oluşturması, en fazla bu becerileri desteklemeye yönelik önerilerin verilmesinin sebebi olarak düşünülebilir.

Dil gelişimi kategorisine yönelik elde edilen verilerde en fazla “anlatılan öyküleri dikkatini vererek dinleme, yetişkinin seslerini ve diğer sesleri taklit etme” becerileri yer almıştır. Karrass ve Braungart- Rieker’e (2005) göre, öykü anlatma, öyküyü dinleme, öykü hakkında sohbet etme etkinlikleri, erken dil becerilerini destekleme için yapılması önerilen etkinlikler arasındadır ve düzenli olarak bu etkinliklerin yapıldığı çocukların yaşlarına göre daha ileri düzeyde oldukları belirlenmiştir (akt. Berk, 2013b; Santrock, 2016). Diğer yandan ise annelerin bebeklik dönemine ilişkin gelişim bilgilerinin incelendiği bir araştırmada, çocuklar ile kitaplara bakmaya en erken ne zaman başlanır sorusuna annelerin büyük çoğunluğunun yanlış cevap verdiği ve tahmin edilen zamanın olması gerekenden daha geç olduğu görülmektedir (Şahinöz ve Bütün Ayhan, 2020). Bu araştırmada çevrimiçi kaynaklarda sunulan önerilerin türlerine bakıldığında ise, en çok etkinlik önerileri verilirken, kitap gibi materyal önerilerinin daha az verildiği görülmektedir. Kitap önerilerinin az olması durumu, annelerin çocuklarının gelişimi için yararlı olabilecek kitaplar ile daha geç buluşmalarına ve çocuklarını da kitaplar ile daha geç tanıştırmalarına sebep olarak düşünülebilir. Çeşitli ülkelerde yürütülen projelerde beş yaş altı çocukların kitaplar ile olabildiğince erken buluşması gerektiği belirtilmiştir (Tercanlı Metin ve Gökçay, 2014). Taklit etme de erken dil gelişimine katkı sağlamaktadır ve bakım veren kişilerin kullandığı kelimeler çocuklar tarafından daha kolay öğrenilmektedir (Berk, 2013b; Weitzman ve Snow, 2001). Öyküyü dinleme ve taklit erken dönem dil becerilerinin gelişiminde temel bir yere sahip olduğundan ve ailelerin bebekliğin erken dönemlerinden itibaren kitaplara zaman ayırmaları gerektiğinden bu göstergelere yönelik öneriler verilmiş olduğu düşünülmektedir.

Elde edilen kategorilerdeki ulaşılan sonuçlara ilişkin çevrimiçi ebeveynlik kaynaklarında en fazla “Sosyal - Duygusal Gelişim” kategorisine yönelik öneriler verdikleri görülmüştür. Bebeklik döneminde yapılan çalışmaların incelendiği araştırmada, yapılan çalışmaların konularına göre dağılımına bakıldığında en fazla gelişim alanları konusunda çalışmanın yapıldığı ve en çok sosyal duygusal gelişime yönelik araştırmanın olduğu görülmüştür (Aksoy ve Koran, 2016). Bebeklik döneminde sosyal duygusal

gelişimin aile ve çocuk arasındaki iletişimin temelini oluşturmasından kaynaklı en fazla bu alana yönelim olduğu düşünülebilir. Çocuğun, bebeklikten yetişkinliğe geçişinin temelini sosyal duygusal gelişim oluşturur, bebeklik ve çocuklukta deneyimler gelecekteki yıllarda güçlü ya da kırılğan bir temel oluşturmaktadır (Küçükturan ve Keleş, 2017). Ebeveynler ve bebekler arasındaki olumlu ilişkiler ve deneyimler, çocuğun kişilik özellikleri oluşmasını, kendini kabul etmesini ve doğal bir şekilde görmesini kolaylaştırır (Cüceloğlu, 2007). Tüm bu olumlu ilişkiler çocuğun diğer gelişim alanlarını da etkiler, yaşadığı sorunlar ile baş etme ve problem çözme becerisini geliştirir (Demircioğlu, 2017). Demircioğlu'na (2017) göre, çocuklara yönelik sosyal duygusal gelişim alanında altı yaşından önce beceri kazandırma temelli uygulamalar yoktur. Türkiye'de yapılmış sosyal duygusal gelişim çalışmalarına bakıldığında da, çalışmaların dört yaş ve üzeri çocuklar ile yapıldığı görülmektedir (Arslan Çiftçi, 2015; Atış Akyol, 2015; Gültekin, 2014; Güven Metin, 1999; Kabakçı ve Korkut Owen, 2010; Özdemir Beceren, 2012; Öztürk Samur, 2011). Yapılan bu çalışmalar dört yaş ve üzeri olmasına rağmen, sosyal duygusal gelişime yönelik becerilerin bebeklikten itibaren desteklenmesi gerekmektedir. Çünkü yaşamın ileriki dönemlerinde çocukların çevresindeki kişiler ile sağlıklı ilişkiler kurabilmek için 36 ay ve öncesine yönelik çevrimiçi kaynaklarda daha fazla önerinin verilmesi dikkate değerdir. Sosyal Duygusal Gelişim alanında en çok öneri ise kendisi ile oynayan kişiye eşlik etme, birlikte oynama becerisine yönelik sunulmuştur. Oyun bebeklerin ve çocukların dünyasında öğrenme, keşfetme, denemeler yapma, iletişim kurma yoludur (Aksoy ve Dere Çiftçi 2014; Cohen, 2021) Bebekler sosyal varlıklar olarak dünyaya gelirler, hayatlarının ilk saniyelerinde bakım verenleri ile iletişimleri, gelişimlerini etkilemektedir (Bodrova ve Leong, 2017). Ailelerin çocukları ile birlikte oyun oynadıkları süre arttıkça aile çocuk ilişkileri de olumlu olmaktadır (Hao ve Fleeer, 2016). Birlikte oynama becerisi, çocuk- aile ilişkisini olumlu etkilemekte ve çocuğun gelişimine katkı sağlamaktadır; bu önemli katkılar, en çok önerinin bu beceriye yönelik verilmesinin sebebi olarak düşünülebilir.

Araştırmanın sonuçlarına göre en az öneri "Kaba Motor Gelişim" ardından "İnce Motor Gelişim" kategorisinde yer almıştır. Uzun bir zaman önce bazı araştırmacılar motor gelişim göstergelerinin bir bölümünün bağımsız ve doğuştan gelen göstergeler olduğuna ve olgunlaşmaya göre bir sırayla gerçekleşecekleri görüşüne sahiptiler (Berk, 2013a). Dinamik sistemler teorisine göre, motor gelişimdeki her göstergenin kazanılması, merkezi sinir sisteminin gelişimi, vücudun hareket kapasitesi, çocuğun gerçekleştirmek istediği hareket hedef ve becerileri için çevreden alınan destek ile ilişkilidir (Trawick-Smith, 2017). Gelişimin temel ilkelerinden biri olan gelişim bir bütündür ilkesi, gelişim alanlarının birbiri ile iç içe ve etkileşim içinde olması anlamına gelmektedir. Motor gelişim de diğer gelişim alanları ile birlikte gelişir (Senemoğlu, 2018). Pikler'e göre yetişkinlerin bebeği sandalye, yürüteç, bebek arabasıyla

sınırlandırmaması, bebeği pasif hale getirecek davranışlardan uzak durması gerekir. Çocuğa güvende olduğu duygusu verildiğinde çocuğun motor gelişimin aşamalarına tek başına ulaşabileceğini, yetişkinlerin bebeğe öğretmeden de motor gelişim aşamalarını gerçekleştirebileceğini belirtmektedir (Vamos, 2015). Motor gelişimin desteklenmesi için birçok etkenin bir arada olmasının gerekliliği, motor gelişimin diğer gelişim alanları ile iç içe olması, çocuğun yetişkinin ona öğretmesine gerek kalmadan da başarabilmesi ve sadece etkinlik önerilerinin yetersiz olabileceği görüşlerinin, ebeveynlere yönelik daha az motor gelişimi destekleme önerisinin verilmesine sebep olduğu düşünülmektedir. Bunlara ek olarak verilen önerilerin yazarlarına bakıldığında psikolog, çocuk gelişimci ve eğitimciler dışında avukat, blog yazarı, diyetisyen gibi farklı alanlarda yazarlar yer almaktadır. Farklı alanlardaki bu yazarların çocuğun motor gelişim alanına yönelik bilgilerinin sınırlı olabileceği görüşü bu alandaki önerilerin de sınırlı kaldığını düşündürmektedir. Kaba motor gelişim alanında en çok öneri başını dik tutma becerisine yönelik verilirken, ince motor gelişim alanında elinin yanındaki nesneyi kavrama becerisine yönelik verilmiştir. Baştan ayağa (sefalokaudal) gelişimde bebek önce başını dik tutmayı, sonra sırası ile omuzları dik tutmayı, oturmayı ve yürümeyi öğrenirken, yakından uzağa ya da merkezden uçlara (proximadistal) gelişimde nesneyi almak için önce tüm kol ile yönelir, sonra elleri kullanır, ardından parmakları kullanmada ustalaşır (Berk, 2013b; Santrock, 2021). Bebekler yer değiştirmeyi başardıklarında daha fazla nesneye ulaşırlar, nesnelere kavramaya başladıktan sonra onları inceler, çeşitli keşifler yaparlar. Böylece bilişsel gelişim alanı gibi farklı gelişim alanları da desteklenir (Berk, 2013a; Berk, 2013b). Başını dik tutma becerisi ve nesnelere kavrama becerisine yönelik en çok önerinin verilmesinin sebebinin, bu becerilerin çocuğun gelişiminde birçok beceri için temel oluşturması ve bebeklerin farklı gelişim alanlarını da desteklemesinin olduğu söylenebilir.

Ebeveynlere yönelik çevrimiçi kaynaklarda yer alan gelişimi destekleme önerilerinin gelişim alanlarına göre dengeli olmayan bir dağılım gösterdiği, belirli gelişim alanları üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Ayrıca verilen önerilerin yazılı metinler şeklinde yer aldığı ve gelişim dönemlerinin kapalı olarak ifade edildiği, bilgilerin kaynağı ve yazar bilgilerine daha az yer verildiği görülmüştür. Bunlara ek olarak, son yıllarda daha fazla çevrimiçi kaynağın yer aldığı, gelişimi desteklemeye yönelik verilen öneri türünde de daha fazla etkinliğin yer aldığı görülmüştür. Bütün bu sonuçlar düşünüldüğünde, özellikle koranavirüs (Covid-19) salgını sonrasında çevrimiçi kaynaklara yönelimi artan ve evde çocukları ile birlikte daha fazla zaman geçirme olanağına sahip olan aileler için tüm yaş gruplarının gelişim alanlarında, her bir göstergelerine yönelik önerilerin sunulduğu çevrimiçi kaynaklar artırılabilir. Uygulamalı etkinlik örnekleri çeşitlendirilebilir, etkinliklerin uygulama aşamalarının yer aldığı videolar veya görseller çevrimiçi kaynaklara eklenebilir. Ailelerin önerileri gerçekleştirdikten sonra görüşlerini paylaşabilecekleri etkileşimli çevrimiçi

kaynaklar oluşturulabilir. Çevrimiçi kaynakların alanında uzman kişiler tarafından oluşturulması, göstergenin hangi gelişim dönemi ve aylar arasında gerçekleştirilmesinin uygun olacağı ve özellikle güvenlik açısından önerilerin uygulanması sürecinde dikkat edilmesi gereken noktaların belirtilmesi gerekmektedir. Ailelerin çevrimiçi kaynaklardaki çocuk gelişimine katkı sağlayan bilgi ve öneri gereksinimlerinin devam edebileceğine dayalı olarak gelecekte bu kaynakların niteliği derinlemesine çalışmalarla incelenebilir.

Summary

Introduction

In the first three years of life, children try to adapt to the environment they live in, the environment and the people around them, while also trying to keep up with the rapid growth and development. During this period, it is important to follow the development of children and to create supportive environments for them. According to the Declaration of the Rights of the Child (1959), the responsibility of the living conditions necessary for the development of the child falls primarily on the mother and father of the child within the framework of the possibilities (UNICEF, 2021). Online parenting resources have become an important resource providing parents of young children with more opportunities to access useful and important child development and care practices (Chang & Chen, 2020). Families also prefer online resources due to the development of technology, the transition to internet-based new media environments and their easy accessibility in order to learn about the development of their children and support them in a positive way. With the addition and development of new platforms to online resources, the number of parents using the internet has also increased in recent years (Festl & Gniewosz, 2019). Based on this information, the research can contribute to the literature for future studies on online parent resources; including supportive suggestions for less and deficient indicators regarding development areas in the resources will increase parents' efforts to be good parents and their self-confidence, while creating a stimulating environment for their children's development and learning.

The aim of this study is to examine suggestions on online resources to support the development of 0-36 months old children. For this purpose, answers to the following questions were sought:

How are suggestions to support the cognitive, language, social- emotional, gross motor, fine motor development area and its indicators of 0-36 month-old children in online resources?

Method

This research is a qualitative case study. In addition, the method of "collecting information online" was used in this study. The study material of the study was determined with the criterion sampling type of the improbable sampling technique, one of the purposeful

sampling types. 66 web pages have been selected for the study material. The data were analyzed by descriptive analysis. Before the analysis, the categories and codes were determined from the development indicators in the Ministry of Education 0-36 Months Education Program and the analysis framework was created. The analysis approach has been formed by deductive method.

Results

According to the research findings, the recommendations given to parents in online resources have increased as we approach the year we live in. In the findings of the study, it was observed that the suggestions to support the developmental indicators of infants and children were mostly directed to the 0 -12 month group, and the number of suggestions given decreased as the age group increased. The data obtained for the suggestions in online resources in the study were collected under five categories as cognitive, language, social-emotional, gross and fine motor. Among the suggestions given for the cognitive development category, the most common indicators were "searching for the lost / hidden person or object, following the bright and colored object with his eye, and imitating the movements and voice of the adult", respectively. In the data obtained for the language development category, the skills of "paying attention to the stories told, imitating the voices of the adult and other sounds" were mostly included. Regarding the results in the categories obtained, online parenting resources mostly made suggestions for the "Social - Emotional Development" category. In the field of Social Emotional Development, the most suggestion was made for the skill of accompanying the person playing with him and playing together. According to the results of the research, the least suggestions were in the category of "Fine Motor Development" followed by "Gross Motor Development". While the most suggestion in the field of gross motor development was given for the skill of holding the head upright, in the field of fine motor development it was given for the skill to grasp the object next to the hand.

Discussion and Pedagogical Implications

Proposals to support development in online resources for parents show an unbalanced distribution according to development areas, focus on specific development areas, are made in the form of written texts, and developmental periods are expressed more closed, less information about the source and author information, and more online. It has been observed that there are more activities in the type of suggestions given to support development with the presence of the resource. Considering all these results, online resources that offer suggestions for each indicator in development areas of all age groups can be increased, especially for families who have increased tendency to online resources after the coronavirus (Covid-19) epidemic and have the opportunity to spend more time at home with their children. Practical examples of activities can be diversified, videos or images of the implementation stages of the activities can be added to

online resources. Interactive online resources can be created where families can share their views after making the suggestions. It is necessary to specify the points that need to be taken into consideration in the process of implementing the recommendations, especially in terms of security, when online resources are created by experts in their field, the development period and months between which the indicator will be realized. In the future, the quality of these resources can be examined with in-depth studies, based on the fact that the limitations of the coronavirus (Covid-19) epidemic on the lives of individuals may continue for a long time, and that families' needs for information and advice that contribute to child development in online resources may increase.

Araştırmanın Etik Taahhüt Metni

Yapılan bu çalışmada bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifatın yapılmadığı, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi ve Editörünün" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu sorumlu yazar tarafından taahhüt edilmiştir.

Kaynaklar

- Aksoy, A.B. & Dere Çiftçi, H. (2014). *Erken Çocukluk Döneminde Oyun*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aksoy, A.B. & Koran, N. (2016). Türkiye'de Bebeklik Dönemi İle İlgili Yapılan Araştırmaların Analizi (2004-2014). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20 (2), 363-376. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/24724/261473>.
- Arslan Çiftçi, H. (2015). *Sosyal - Duygusal Gelişim Değerlendirme Ölçeği: 48 - 66 aylık çocuklar için uyarlama çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, D. (2017). Gelişimle ilgili temel konular. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 1* içinde (Ed. Aysel Köksal Akyol) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Atış Akyol, N. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5 yaş çocuklarının akran ilişkileri ile ilkökula hazırbulunuşluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bee, H. & Boyd, B. (2009). *Çocuk gelişimi psikolojisi*. (O.Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Berk, L. (2013a) *Çocuk Gelişimi*. (B.Onur & A. Dönmez, Çev.) Ankara: İmge Yayıncılık.
- Berk, L. (2013b) *Bebekler ve Çocuklar*. (N. Işıkoğlu Erdoğan, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bodrova, E. & Leong, D.J. (2017). *Zihnin Araçları: Erken Çocukluk Eğitiminde Vygotsky Yaklaşımı*. (Gelengül Haktanır, Çev.Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyüksan, A. & Kırık, A. M. (2017). *Sosyal Medya Araştırmaları*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık.

- Can Yaşar, M. & Kaya, Ü. Ü. (2017). Türkiye'de 0-36 Ay Bebek/Çocuk Profili. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 1* içinde (Ed. Aysel Köksal Akyol) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Carter, B. (2007). Parenting: A glut of information. *Journal of Child Health Care*. 11(2) 82-84. <https://doi.org/10.1177/1367493507079621>
- Chang, I.-H., & Chen, R.-S. (2020). The Impact of Perceived Usefulness on Satisfaction with Online Parenting Resources: The Mediating Effects of Liking and Online Interaction. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 29(4), 307. <https://doi.org/10.1007/s40299-019-00484-y>
- Cohen, L.J. (2021). *Oyuncu Ebeveynlik*. (Belgin Selen Haktanır, Çev.). Ankara: Görünmez Adam Yayınevi.
- Creswell, J.W. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design*. California: Sage Publications.
- Cresswell, J.W. (2016). *Educational Research. Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. Boston: Pearson.
- Cüceloğlu, D. (2007). *Keşke'siz bir yaşam için iletişim*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Demir, E. (2016). *Oyun temelli baba-bebek etkileşim programının baba ve bebek davranışları üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demircioğlu, H. (2017). Sosyal Duygusal Gelişim. *Doğum Öncesi Ergenliğe Çocuk Gelişimi* içinde. (Ed. Nilgün Baysal Metin). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Epstein, R. A., Fonnesebeck, C., Potter, S., Rizzone, K. H., & McPheeters, M. (2015). Psychosocial interventions for child disruptive behaviors: A meta-analysis. *Pediatrics*, 136(5), 947-960. <https://doi.org/10.1542/peds.2015-2577>
- Eras, Z., Atay, G., Şakrucu, E. D., Bingöler, E. B., & Dilmen, U. (2013). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde gelişimsel destek. *Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni*, 47(13), 97-103. <https://doi.org/10.5350/SEMB2013470301>
- Feil, E. G., Baggett, K., Davis, B., Landry, S., Sheeber, L., Leve, C., & Johnson, U. (2020). Randomized control trial of an internet-based parenting intervention for mothers of infants. *Early Childhood Research Quarterly*, 50, 36-44. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2018.11.003>
- Festl, R., & Gniewosz, G. (2019). Role of mothers' and fathers' Internet parenting for family climate. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(6), 1764-1784. <https://doi.org/10.1177/0265407518771753>
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş*. (5. Baskı). (Çev. Ed. Ali Ersoy; Pelin Yalçınoğlu), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gültekin, D. (2014). *Yaratıcı drama eğitiminin 60-72 aylık çocukların sosyal-duygusal gelişimine etkisi (Malatya ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Güven Metin, G. (1999). *Dramanın 5-6 yaş çocuklarının sosyal-duygusal gelişimlerine etkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hao, Y., & Fleer, M. (2016). Pretend Sign Created during Collective Family Play: A Cultural-Historical Study of a Child's Scientific Learning through Everyday Family Play Practices. *International Research in Early Childhood Education*, 7(2), 38-58. <https://doi.org/10.4225/03/584e7139da2c4>
- Irak, D. & Yazıcıoğlu, O. (2012). *Türkiye ve Sosyal Medya*. İstanbul: Okyanus
- Kabakçı, Ö.F. & Owen, F.K. (2010). Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(157).

- Küçüküran, A.G. & Keleş, S. (2017). Sosyal – Duygusal Gelişim. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 1* içinde (Ed. Aysel Köksal Akyol) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Leslie, A. M. (2004). Who's for learning? *Developmental Science*, 7, 417- 419. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2004.00359.x>
- Lucas, B., Elliot, B., & Landman, T. (2020). Online information search during covid-19. <https://doi.org/10.48550arXiv.2004.07183>
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Miles, M.B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, California: SAGE
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2020). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2019-2020*. Erişim Adresi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_09/04144812_meb_istatistikleri_organ_egitim_2019_2020.pdf
- Özdemir Beceren, B. (2012). *Güçlü başlangıç sosyal duygusal öğrenme programı'nın 5 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimleri üzerine etkisi*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özkan Kunduracı, H.K. (2021). *Anne Destek Eğitim Programının 24-36 Aylık Çocuğu Olan Annelerin Ebeveynlik Bilgileri İle Görev Öz Yeterliklerine ve Çocuklarının Gelişimlerine Etkisi*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk Samur, A. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Pluye, P., El Sherif, R., Bartlett, G., Granikov, V., Grad, R. M., Doray, G. & Bouthillier, F. (2015). Perceived outcomes of online parenting information according to self-selected participants from a population of website users. In Proceedings of the 78th ASIS&T Annual Meeting: Information Science with Impact: Research in and for the Community. *American Society for Information Science*.
- Santrock, J.W. (2021). *Çocuk Gelişimi* (A. Güre, Çev. Ed.) Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Santrock, J.W. (2016). *Yaşam Boyu Gelişim* (G. Yüksel, Çev. Ed.) Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Sayımer, İ. (2014). *Yeni Medya Araştırmaları. Kavramlar, Uygulamalar, Tartışmalar*. İstanbul: Literatürk Yayınevi.
- Senemoğlu, N. (2018). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahinöz, A., & Bütün Ayhan, A. (2020). Annelerin Bebeklik Döneminde Gelişime İlişkin Bilgi ve Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Journal of Pediatric Disease / Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 14(3), 249–257. <https://doi.org/10.12956/tchd.571468>
- Şimşek, Ş. (2018). *Anne eğitim programının işitme engelli çocukların dil gelişimlerine etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tecanlı Metin, G., & Gökçay, G. (2014). Bebeklik ve Erken Çocukluk Döneminde Kitap Okuma: Çocuk Sağlığı İzlemlerinde Etkili Bir Gelişim Önerisi. *Journal of the Child / Çocuk Dergisi*, 14(3), 89–94. <https://doi.org/10.5222/j.child.2014.089>
- Trawick-Smith, J. (2017). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. (B. Akman, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Ulutaş Avcu, A. (2015). *Ev merkezli anne-bebek etkileşim programının annelerin duyarlılık ve karşılıklı etkileşim davranışları ile bebeğin gelişimine etkisi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- UNICEF (2021). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> 31.05.2022 tarihinde erişilmiştir.
- UNICEF (2019). *UNICEF 2019 Yıllık Faaliyet Raporu*. Erişim Adresi: <https://www.unicef.org/turkey/media/10451/file/UNICEF%202019%20Y%C4%B1ll%C4%B1k%20Faaliyet%20Raporu.pdf> 31.05.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Vamos, J. (2015). Free to move, free to be. *American Journal of Psychoanalysis*, 75(1), 65–75. <https://doi.org/10.1057/ajp.2014.60>
- Weitzman, Z.O. & Snow, C.E. (2001). Lexical output as related to children's vocabulary acquisition: Effects of sophisticated exposure and support for meaning. *Developmental Psychology*, 37, 265-279. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.37.2.265>
- World Health Organization. (2009). Preventing violence through the development of safe, stable and nurturing relationships between children and their parents and caregivers. *Series of briefings on violence prevention: The evidence*. Geneva: World Health Organization.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, O. & İpek, İ. (2020). Yeni Koronavirüs Salgını Dolayısıyla Gündeme Gelen Sosyal İzolasyon ve Gönüllü Karantina Döneminde İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (52), 69-94. <https://doi.org/10.47998/ikad.788255>